

Forfatter: Dalgas, Ernesto

Titel: Udrag fra Dommedags Bog

Citation: Dalgas, Ernesto: "Dommedags Bog", i Dalgas, Ernesto: *Dommedags Bog*, udg. af Henrik Schovsbo, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1996, s. 389. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-dalgasdomval-shoot-idm139915686550528/facsimile.pdf> (tilgået 04. maj 2024)

Anvendt udgave: Dommedags Bog

derefter ind i de vilde skove op mod Alpstein-bjergene. Ved bækken Steinach mødte han en bjørn, som hjalp ham med at bygge en hytte, hvor Gallus blev boende til sin død. Der findes flere tidlige billedlige fremstillinger af denne legende.

- 174 *Cliton og Chlamys*: beklædningsgenstande fra det klassiske Grækenland: hhv. underbeklædning, if. n.t.s. 106, og kappe. – *Epicykler*: skikkelsen er *Protenatos* (2. årh.) fra Alexandria, oldtidens kendteste astronom. If. ham bevægede himmellegemerne sig i cirkler omkring jorden. I de tilfælde, hvor dette ikke svarede til de observerede forhold, udbyggede han cirkelbevægelserne med mindre cirkler, således at en planet ud over at bevæge sig i en stor cirkel omkring jorden også bevægede sig i et mindre cirkellob omkring sig selv, en *Epicykel*. – *Kopernikus*, Nicolaus (1473-1543): polsk astronom. Berømt for skabelsen af det solcentrerede verdensbillede, hvor planetbanerne går omkring solen i stedet for omkring jorden. Dette betød en væsentlig forenkling af de astronomiske modeller: således var der ikke længere brug for epicyklerne som forklaring. – *Kepler*(s), Johannes (1571-1630): ty. astronom. Forbedrede og videreudviklede den kopernikanske teori ved at beskrive himmellegemernes baner som ellipser, hvorved teori og iagttagelse kom bedre overens. – *Raimundus Lullus* (1235-1315): sp. teolog og alkymist. Kendt for sin metode til at overbevise enhver om sandheden i sine standpunkter, fremlagt i hovedværket *Art magna* («Den store kunst»).
- 175 *Ingeni*: på scenen: den uskyldige unge pige, normalt: ingenue. – *Parallaxe*: når man ser en genstand i rummet fra flere forskellige vinkler, synes den at have ændret placering. Denne forskydning kaldes parallaxe. – *Aristoteles* (384-322 f.Kr.): oldtidens betydeligste videnskabsmand, grundlægger af en nærgående natur- og humanvidenskabelige discipliner, herunder *Logik*. Han anerkendtes som autoritet også af den middelalderlige kirke, idet hans synspunkter på linje med Bibelens lærdomme var indarbejdet i de skolastiske systemer (se n.t.s. 95, *Thomas Aquinas*).
- 176 *Materie*: stof. – *Empiri(en)* eller *Intuition(en)*: to forskellige erkendelsesprincipper: sanserfaring over for spekulativ indsigt. – *supranat(ure)*: hvad der ligger over månen. – *Spektroskop(er)*: fysisk apparat, hvormed man undersøger stoffers spektrale, dvs. lysmæssige egenskaber.
- 177 *siderisk(e)*: hvad det angår stjernerne. – *Gianloto Bruno* (1548-1600): ital. filosof. Støttede Kopernikus i afvisningen af, at jorden er universets centrum. Hævdede endvidere, at rummet var endeløst og derfor uden centrum, og kunne således ikke gå ind for Keplers solcentrerede verdensbillede. Brandt som kætter. – *Pytagoner*: tilhæn-